

præcedit. Incepit socium suum ut impium et nequam timentem Deum, quod maledicta convicia in Jesum evoamat. Causas subiicit.

Quod, est quod, cum in eadem, quâ iste, damnatione constitutus, cum simili poenæ subiaceas, morte mox allaturâ tam tibi quam ipsi; q. d. : Si principes populusque Judæorum et Romani milites, presentes, non timent Deum, ac proinde non veniunt hunc supplicis à se affectum ac moribundum etiam conviciis proscindere, nullâ penarum ejus commiseratione moti, minus mirum est, quia nihil poenæ, nihil adversi patiuntur, prosperè agunt, vivunt; valent, et diu adhuc victuros se sperant, itaque parum aut nihil de Deo, ut fit, cogitant. Sed quod tu, qui damnatus ad mortem, morte afficeris, mox moriturus et Dei judicio presentandus, non revereris timore Domini à maledictâ, eâque in socium poenæ ac mortis, perquam duri atque obstinati animi argumentum est. Docet timor Domini omnes compati et consolere afflictis, iisque qui morte afficiuntur, etiam justâ de causâ; quod hoc non præstat, sed contra maledicat, qui ipse similiter afflictus est, et morti proximus meritò cogitare debet de Deo iudice, ad cuius tribunal à morte sistendus est, nimis à ratione alienum est; cum vel ipsa poenæ communitio, naturâ suâ ad excitandum condoleantiam sufficit. Significat latro iste penitens se sibi cavere ab imitando exemplo maledicorum presentium, concepto timore Domini, prohibentis ne afflicto addatur afflictio, et comminantis à morte, cui se vicinum novit, gravissimas easque æternas poenas, iis qui mandata ejus transgressi fuerint. Observanda est hic igitur in hoc latrone, primum quidem fides in Deum, iudicem et in vitâ futurâ remuneratorem; deinde timor Dei, initium justificationis, Ecclesiastici 1, v. 28; denique gemina charitas, erga Deum quidem, quia movetur zelo compendendæ injuriæ quæ Deo et Christo inferebatur; erga proximum verò, quem severâ castigatione satagit emendare et revocare à malâ mente.

VERS. 41. — ET NOS QUIDEM, etc. Ne eò quod dixerat, in eadem damnatione es, putaretur credere Jesum, ut supplicii, ita et peccati socium esse, occurrit Jesum omni culpæ communionem eximens, et à suâ ac socii causâ secernens. Non ait autem *et tu quidem justè*, quemadmodum dixerat, *neque tu times Deum*; quia, licet Dei timore jam se ipse contineret à

cæteris timere debeat. Ne autem sicut eandem Christo damnationem, ita et eandem damnationis causam ei tribuisse putaretur, discernendo adjicit :

VERS. 41. — ET NOS QUIDEM JUSTÈ, supple in eadem damnatione crucis sumus : NAM DIGNA FACTIS RECIPIMUS, dignam latrocinii nostris mercedem. Hæc post fidem, est peccati agnitio et confessio, et justæ poenæ approbatio; unde nihil velat esse quamdam satisfactionem pro peccatis quæ includat præsentem cordis penitentiam. HIC VERO NIHIL MALI GESSIT, id est, innocentissimus est, et consequenter injusto supplicio damnatus. Itaque verba ista continent aliam rationem temperandi à blasphemis (bis enim inhumanum est et moribundo et innocenti maledicere), et mirabilem

maledictiâ in Jesum, tamen non se præfert socio suo, memor præteriorum scelerum suorum, quibus ei fuerat æqualis. Confitetur itaque peccata sua, quod initium est conversionis ad Deum; et prudenter se alteri annumerat, quamvis penitentem, ut correctio, quò modestior, eò sit efficacior.

JESUS, scilicet in hæc damnatione sumus, meritò hæc crucis damnatione afflicimus.

FACTIS, sceleribus nostris, latrocinii, inquam, iisque quæ sunt consecuta.

RECIPIMUS pro meritis nostris, mercedem factis dignam. Agnoscit se justè afflicto morte crucis, ac proinde æquo animo tolerat eam, et accipit de manu Pilati judicis tanquam de manu Dei; et quare non dicas quod offerat eam Deo in satisfactionem pro peccatis suis, cum aliam exhibere non posset, quam quam Calvinus id nolit?

Hic verò quem tu blasphemias, NIHIL MALI GESSIT, *ἀνομον, abonum*, indecens, nihil præter officium, nihil quod virum bonum non deceat, nihil unquam fecit quod reprehensionem mereretur, multoque minus hanc mortem crucis; non solum nullâ scelere, sed nec ullo vel levissimo peccato contaminatus. Innocens est, et injustè in hæc damnatione constitutus, injustè hoc crucis supplicio damnatus, quippe hostium crudelitâ, non proprio crimine eò raptus; ac proinde etiam hæc ratione minimè expetendus conviciis. Bis enim inhumanum est, et moribundo maledicere et innocenti. Opponit Jesum sibi ac socio, ut justum injustis, innocentem nocentibus; itaque eludit illorum consilium, qui Jesum idcirco medium inter latrones suspenderant, ut eorum similes haberetur quibus erat adjunctus, dum manifestum testimonium innocentie Jesu fert ipse latro, atque eò efficacius, quò prudentius, latam à iudicibus sententiam, adversis se quidem probat, adversus Jesum autem reprobat, non putetur sui similem laudare. Quâ in re notanda est hujus latronis, inter alia, constantia in confessione Jesu, dum non veretur et principes Judæorum et Pilatum iudicem palam damnare, presentibus et audientibus eorum ministris, ut Jesum defendat. Sed unde noverat iste Jesum nihil mali gessisse? celeberrima fama beneficentie Jesu erga omnes jamdiu ad aures ejus pervenerat: accessit verò nunc singularis illustratio mentis, à Spiritu sancto profecta, de quâ plura verso proximo.

VERS. 42. — ET DICERAT AD JESUM, postquam inconstantiam spirant in defensione Jesu, dum non veretur et Pilatum, et scribas, et sacerdotes, et omnes Judæos supplicii auctores, coram astantes injustitiam damnare. Ut meritò dixeris simul fuisse præsentissimum actum charitatis, sive erga Christum, sive erga fratrem, quem de peccato tantâ libertate corripuit, ut Greg., 18 Moral., c. 25, aliâ 25. Per tales ergo actus jam stratâ viâ ad reconciliationem, magnâ spe et fiducia obtinendi orans,

VERS. 42. — DICERAT AD JESUM : DOMINE, rerum omnium (quem enim ante Deum crediderat, nunc tanquam Dominum summâ domini significatione invocat), MEMENTO MEI. Maxima in isto verbulo penitentis elucet verecundia: non enim liberationem à

signi illâ defensione viam parâset ad conciliandam sibi ejus gratiam.

DOMINE, Jesu bone, quem ego iudico non blasphemis esse appetendum, sed colendum ut omnium Dominum, quippe Christum Regem, qui et possis et velis salvare.

MEMENTO MEI, unâ tecum aliquando crucifixi, et abominandi quidem peccatoris, sed peccata vitæ antea ex animo detestanti, ita ut mihi, pro regali munificentia tuâ, beneficia aliqua ratione, quaquâ tandem visum tibi fuerit, non habitâ ratione peccatorum meorum. Non audeo dicere : *Fac me participem regni tui*, conscius ipse sibi scelorum vilitatisque suæ; sed quâ est modestiâ, sufficit ipsi, si vel minimum aliquid boni à morte impetret. Non dicit ut alter dixerat : *Salvum fac temetipsum et nos* ab hæc cruce quam patimur; ut enim erebatur, possibile quidem facile esse Jesu, semetipsum sociosque à cruce liberare si vellet, sed divinæ esse dispensationis, quod cruce moreretur; ita non desiderabat ipse à cruce liberari, quam pro sceleribus suis libenter tolerabat, ut satisfaceret divinæ justitiæ; nec in eo consistebat salutem suam, ut ab illâ liberaretur, sed in eo potius, si Jesus memor ipsius à morte foret ipsique benefaceret.

CUM VENERIS ex hæc miserâ in REGNUM TUEM. Quod futurum credo, superatâ hæc morte crucis; *ἐν τῷ βασιλείᾳ σου*, in regno tuo. Interpret rectè accepit *in te*, in regno tuo, *pro*, in regnum tuum, in regnum celorum quod predicâsti, quod Dei promissione tuum est. Tu enim verè es Christus Rex (quod vident impij isti) regnum accepturus et futurus, non de cruce descendendo, sed crucem constanter perferendo. Rara, nobilis, supraque modum excellens fides hujus latronis, credere Jesum à iudicibus ut malefactorem condemnatum, à tortoribus crucifixum, à presentibus omnibus irrisum, miserè moribundum, adæque à Deo ipso derelictum, in hoc deformi habitu constitutum, esse justum Dei, Christum Regem et Dominum, regnum à morte toleratâ iniurum, potentem et se et alios in seculo futuro salvare. Quibus enim vel notis vel insignibus ornatum videbat Christum ut mentem ad ejus regnum attolleret? Hucusque apostoli ipsi haecenus non profecerant; qui et hoc ipsum quod profecerant, penè deseruerant, quando in latrone fides ista repente invaluit; nominatim Petrus apostolus negavit, quo tempore latro

cruce, non regni participationem, sed solam sui memoriam aliquid postulat. CUM VENERIS in REGNUM TUEM. Ergo Regem credit, et Salvatorem, à quo saltem peti, et regnum ejus à turpissima cruce morte incipere, ac proinde non esse de hoc mundo, sicut coram Pilato Christus dixerat. Quæ omnia tam magna sunt, ut et apostolos ipsos fide et notitiâ superaverit, ut notat Ambr., serm. 50. Hinc non mirum, si etiam fuerit uberior gratia quam precatio, Domino plus tribuente quam aller rogaverat, ut idem notat. Hæcque

VERS. 43. — DIXIT ET JESUS, ad convicia surdus, ad preces attentissimus : AMEN INGO TIBI, id est, asseverantissimè tibi tanquam verum ac certum affirmo.

confessus est; et contradicentibus quodammodo supplicis latro crediti quod miraculis attestantibus quæ acclamationibus discipuli non didicerunt. Neque solum fidem declarat latro iste, verum etiam instigem fidei conjunctam fiduciam, quâ sperat se, quamvis immanem peccatorem, misericordie ipsius posse fieri participem. Si quaeras unde hanc fidem hujusmodi cum fiducia conjunctam hauserit, responderi potest, quod, ut erat Judæus, audiverat frequenter antehæc famam Jesu, quâ illius miracula humanis viribus majora, doctrina cœlestis, nominatum de regno cœlorum, et vitâ immaculatâ, summâ erga omnes philanthropiâ comitata, celebrabantur, nec tacebatur haberi eum à discipulis suis Christum Filium Dei. Hæc conjungens latro iste, cum eâ quam coram cernebat inauditâ Jesu mansuetudine ac patientiâ, excitatus est ad præcipiendam animo insignem cum fide spem; quamquam præcipuum quod eum movit, fuerit Spiritus sancti gratia, micantibus, à dextro Christi, hominum salutem operantis, latere, divinâ virtutis radiis, immissa in ejus animum, quem singulariter purgavit, illuminavit, erexit atque accendit. Singulare enim in hoc misero homine, inopinate atque incredibilis Dei gratie, exemplum propositum est; editum, et ad hujus salutem, et ad Christi gloriam, tum ut ne omni Christiano honore inter ignominias destitueretur, tum ut efficacitas passionis ejus jam tum se exercens monstraretur; nec enim nisi merito passionis Christi, fides cæteraque Spiritus sancti dona cuiquam contingunt.

VERS. 43. — DIXIT, qui ad convicia surdum se præbebat ac mutum, orationi postulationique credentis incunctanter respondet; et memor officii sui ut sacerdos, penitentem absolvit ac consolatur.

AMEN, asseverat firmissimè, quò perseveret latro, ad mortem usque constanter, in eâ quam conceperat fide, spe, penitentia.

HODIE, Non aliquando duntaxat, ut petis, verum hoc ipso die, statim à morte tuâ, cui proximus es.

MECUM ERIS. Non solum ego tui memor, verum etiam tecum eris, ubi et ego hodie ero, mihi socius, nunquam deinde à me separandus; ubi ego ero, illic et tu minister meus eris, juxta id quod aliâs promisi, Joan. 12, v. 26. *Uberior est gratia quam precatio*, inquit Ambrosius; *semper enim plus Dominus tribuit quam rogatur*.

IN PARADISO, in æternâ futuri seculi vitâ, in quieto

Nimirum, ut tam constanti affirmatione latronem ad perseverationem adversi diffidentiam, moribundis infestam, roboraret. HODIE, id est, non aliquando, ut tu petis tantum, sed hæc ipse die, non solum tui memor ero, sed MECUM ERIS, tanquam socius consolationis, qui nunc es socius patientie et passionis, IN PARADISO, id est, in loco voluptatis et amenitatis, ubi sunt anime iustorum post hanc vitam. Nam Græcis et Latinis, *Paradisus*, Hebræis, *pardes*, propriè significat hortum fructiferis arboribus constium, id est, pomarium, ut vertitur Eccles. 2, versu 5. Unde locus ille voluptatis, in quo Dens Adamum collocaerat, *Paradisus* à Septuaginta vocatus fuit, ubi Hebræica vox generalis hortum significat. Hinc itaque, extenso per

felicique iustorum à morte loco, mihi socius in paradiso et gaudio, ut es socius in cruce ac pena. Non dico, in regno meo, ne arrogantius admittere videatur oblatum sibi à latrone honorem regni, sed, in paradiso, qui communis habebatur iustorum omnium à morte locus; volens tamen intelligi illud esse regnum suum, sequè mox à morte sua in illo suo regno fore. Cetus enim iustorum, mortali vitâ defunctorum, præcipua pars regni Christi est; qui, quamquam non semper fructus fuerit eorum habitatione, et ea, in quâ maximè beatitudo sita est, Dei visione (quæ à Christi demum morte et ascensione concessa fuerit), nunquam tamen malo loco, imò semper bono fuit, quieto, lucido suo modo, jucundo, hominibusque omnis generis abundante, nihilo inferiore, imò verò longè feliciorè hortu illo primo, in quo Dens protoplastos collocat, qui paradisu vulgò appellatur. Paradisus nomen est Latino Græcoque more formatum, ab Hebræo, aut, quod alii malunt, Persico nomine, *pardes*, significans propriè locum fructiferis arboribus constum, id est, pomarium, quo modo veritur Ecclesiastâ 2. v. 5; unde et Cant. 4. v. 15, legis, *paradisi malorum puniceorum*. Nehem. 2. v. 8, vetus interpres transfert *saltum*, alii *pomarium*. Aliis Scripturæ locis non legitur hæc vox Hebræicè; sed quia Septuaginta hoc nomine usi sunt in initio Genesis, capitulis 2 et 3; quamvis Hebræicè legatur nomen generale *garden*, non speciale *pardes*; auctores fuerunt, ut hortus ille deliciosus, in quo Dens collocaverat primos homines, *zar' eden*, vocaretur paradisu; et ab hoc ductâ translatione, amonissimus quisque et ad oblectandos hominum animos jucundissimus locus, eodem nomine appellaretur. Unde et factum est, ab ortu sectarum Pharisæicæ et Sadducæicæ, ut, quemadmodum inferi, locus spirituum impiorum à corporibus separatorum, ubi miserimè tractantur illi, nominabantur gehenna, à loco quodam fœdissimo et abominatissimo iuxta civitatem Hierosolymorum, ita locus spirituum iustorum, in quo illi quietè, jucundè, securèque agent, appellaretur paradisu, ab illo primorum hominum felicissimo paradiso, quod ab omni animi corporisque molestiâ liberi, non minus feliciter illic agent, quam protoplasti ante lapsum in paradiso. Hinc igitur vulgari loquendi modo cum assuevisset latro, est Jesus eo usus, ut clare intelligeret latro, vitam beatitudinemque æternam et locum inter justos, sibi à morte

metaphoram vocabulo, sicut locus animarum impiorum post hæc vitam, vocatus est *Gehenna*, à valle florum Ennon Hierosolym proximâ, ita locus beatorum, ubi quietè et libenter vivunt, vocatus est *Paradisus*, non solum à Judæis, sed à Christianis; sive ille esset limbus Patrum ante resurrectionem Christi, sive nunc regnum eorum post resurrectionem. Unde Augustinus, lib. 12 de Genesi ad litt., cap. 54, *Paradisum*, exponit, vel sinum Abrahæ, vel generalliter locum, ubi sunt anime iustorum. Is autem locus tunc erat limbus Patrum, qui propter presentiam Christi et manifestationem divinitatis ejus, hoc solum locus quietis, scilicet ante etiam fuerat, sed etiam voluptatis et deliciarum, ac proinde regnum Christi fuit. No-

promitti. In hæc sententiam scribit Chrysostomus in Catenâ citatus: *Sed dicunt, nomine paradisi regnum eorum nominavit, usitato nomine utens dum attingeret latronem, qui nihil audierat de arduis documentis*. Promittit ergo Jesus latroni, mox à peracto supplicio, requiem felicemque refoelitionem; promittit, quod amplius est, vitam beatitudinemque æternam eo die inchoandam in paradiso, id est, eo in loco in quo justus omnes à morte requiescunt, quem alio nomine Judæi vocabant sinum Abrahæ, Luc. 16. v. 22, ab Abraham parente et capite iustorum omnium; qui locus, quamvis esset inferus mortalium respectu, superus erat tamen respectu loci reprobatorum, magno chaos inter utrumque firmato. Però quod promittit Jesus latroni, hoc et præstitit; postquam enim prior ipse eo die mortuus descendisset ad inferos, in sinum, inquam, Abrahæ et limbum patrum, latronis posterius eodem die mortui animam, jussam eò per angelos deportari, excepti: qui locus eo tempore paradisi nomen tantò justius merebatur, quanto magis presentia Jesu illustrabatur, ornabatur, exhilarabatur, beatificabatur: quamquam brevi Jesus inferum cum locum, mutaturus esset latroni cæterisque omnibus justis secum, in superum, addeoque in supremum cœlum, perpetuo Dei conspectu beatum, quem justus etiam paradisu vocant hodie Christiani cum apostolo Paulo, 2 Corinth. 12. v. 4. Hinc interpretationi paradisi favet Justinus martyr, qui respondens questioni 76, paradisu latroni promissum, exponit cœlum beatorum: favel inter alios D. Augustinus, lib. 12 de Genesi ad litteram cap. 54, ubi ait: *Quanto magis ergo post hæc vitam, etiam æsinus ille Abrahæ, paradisu dici potest, ubi jam nulla tentatio, ibi tanta requies post omnes dolores vite! Neque enim et lux ibi non est, propria quædam et sui generis, et perfectio magna, quam dives ille de tormentis et tenebris inferorum, tam diutè et longe, cum magnum chaos esset in medio, sic tamen vidit, ut ibi illum quondam contemptum et pauperem agnosceret.* Et paulò post: *Quapropter anime illius latronis, cui dixit: Hodie mecum eris in paradiso, non utique inferos præstitit, ubi poenæ sunt peccatorum, sed aut illam requiem sinus Abrahæ, etc. Videmus igitur latronem non frustra orasse, imò exauditum, longè amplius accepisse, quam rogârat; rogârat ut sui esset aliquando memoria, promittit præstaturque ei Jesus hodie paradisu, et vitam*

at autem Augustinus, tract. 51 in Joan. Christum jam in cruce significasse id quod vocatus est cum vivis et mortuis, alios positurus ad dexteram, alios ad sinistram. Nam ipse crux tribunal fuit, quis in medio judex; hinc latro qui creditur, liberatus, hinc alter qui insultavit, damnatus est. Porro ex hoc Christi facti meriti docet Ecclesiâ quod in ipso mortis articulo penitentiam Dei benignitas non aspernatur. Nec enim sermum est quod verum est; nec irremissibile quod voluntarium, de quo apud Cyprianum, sermone de summe fidei dicentem; *Confidit in Deo, etc.* vel de Cœlo Domini, Unde Dominus toti Ecclesiæ ille pollicetur, ut vocat Ambr., condidit testamentum, hæc scilicet sicut omnibus qui in extremis convertuntur, cum latrone penitentes, indulgentiam et salutem.

æternam beatam. Quod enim addit, *hodie*, non est quod cras desique consequentes excludat; sed intelligendum relinquit, si hodie ingrediat paradisu, nunquam ejiciendum esse paradiso, quocumque tandem locorum ille transferatur (brevis enim post in cœlum translatus est); sed perpetuò illic secum et cum omnibus justis beatum fore; ex eo quod nemo illic intronitatur, nisi qui Dei judicio justus sit declaratus; qui autem semel à morte justus est declaratus, nunquam excidere potest, aut statu justus, aut cœtu iustorum, aut præmiis æternæ beatæque vite. Quare et hoc tacitè Jesus latroni dat intelligendum; quod, condonatis peccatis omnibus, reddat eum justum et dignum paradiso cœtuque iustorum à morte. Non promittit et levamen presentis miseriæ, antiquam finit mortalem hæc vitam; plerumque enim Deus affligit similes hoc in seculo eos quos diligit, efficiens ut omnia eis cooperentur in bonum salutemque æternam, Rom. 8. v. 28. Brevem igitur factemque in paradisu ingressum invenit latro; sed cavendum ne quis hoc exemplo abusus, præsumat, vel dilata emendatione in extremum vitæ, se recipiendum nihilominus in gratiam, ut temerarii; quamquam incertum sit an latronem hunc non posuissent antea vite, priusquam crucifigeretur; vel admittendum se mox à morte in paradisu, absque satisfactionibus et purgationis ullis poenis, ut hæretici; rarum est enim Dei donum, penitentia in extremis: multoque rarioris talis penitentia tali cum fide conjuncta, qualem observare licet in hoc latrone, cui non exstat æqualis.

VERS. 44. — FERE. Adject *ferè*, ut solemnè cum tempus describimus, nec magno refert præcisè punctum temporis notare. Sextam horam laisse declarat Marcus; paulò post sextam igitur.

Et, scilicet tunc, TENEBRÆ, id est: Cùm autem esset hora circiter sexta, tenebræ factæ sunt in universam terram.

USQUE IX, usque ad.

VERS. 45. — OBSCURATUS EST, obscurus factus est, non quod lux esse in solo desierit, aut caligo in solo exsisteret, sed quia sol lucem suam non fudit in terram. Nam et in quavis eclipsi, sol ipse in se lucidus manet, non minus quam extra eclipsim; sed lux ejus terræ subtrahitur, itaque succedunt tenebræ. Dat ergo hic evangelista intelligendum, quomodo tenebræ factæ sint, obscuro mirum sole, id quod D. Augustinus etiam annotat, lib. 5 de Cons., cap. 17, partim scilicet per interpositionem lune inter solem et terram, partim per retentionem radiorum solis. Quando vita in fonte vite abscondebatur, et fons vite reddebatur veluti sine vitâ, tunc lux in fonte

VERS. 46. — ET CLAMANS VOCE MAGNA, in argumentum magni roboris, vehementis affectus, denique summe fidei in Patrem; ne vel propter insultationes aliorum dicentium; *Confidit in Deo, etc.* vel propter orationem, quam præmisserat; *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* in desperationem actus putaretur, sicut impiè putavit Calvinus, confidentissimè ait:

lucis abscondita est, et fons lucis factus est veluti sine luce, idque donec fons vite in locum mortis descendisset, ut absorptâ morte in angustiorum prorumperet vitam, quemadmodum lux obscurata in majorem tandem erupit lucem.

MEDICUM, in duo seu duas partes, ut Mattheus ait. *Lucas solens miracula miraculo adungere*, ait Augustinus, lib. 5 de Cons. evang., cap. 19, *cum dixisset: Sol obscuratus est, continuo subiungendum existimavit: Et velum templi scissum est medium, preoccupans videlicet, quod exspirante Domino factum est.*

VERS. 46. — VOCE MAGNA. Fuit planè maxima hæc vox, profecta ex maximâ Christi virtute, maximo vehementissimoque orandi affectu, maximâ denique certitudine sui erga Patrem commendationis. Confidentissimè enim mortem advocat, et ipse ingreditur tenebras mortis, eam intra ipsiusmet penetralia debellaturus.

PATER. Plùm et Dei ad finem usque vite studiosum se esse declarat, minime verò ut facinorosum aut Dei adversarium mori. Deum ad hæc patrem suum esse affirmare, in extremo etiam vite spirita conscientis pergit, mortem optetens in confessione ejus quod Dei Filium se dixerat. Denique quanta feratur erga Deum fiducia, et quam minime exciderit spe, animam suam salvam à morte et incolumem fore, Patrem invocans testatum facit. Euthymius Mattheum tractans: *Clamavit, inquit, voce magna, ut omnes audirent omnesque scirent quod ad extremum usque spiritum Patrem Deum appellaret, et universa in eo reponeret, nec esset ei contrarius.*

IN MANUS TUAS, in manus providentiæ, potentie bonitatisque tuæ, id est, tibi; *per manus Dei intelligimus Deum ipsum*, inquit Euthymius; custodia, tutela, curaque tuæ. Versiculus iste ex psalmo 30 mutatus, à Domino ad sumum usum orationis loco optatus est. Illis verbis David vitam suam, cui hostes insidiabantur, Deo commendaverat, ut ejus tutela protectus, et vivens et moriens tuto feliciterque ageret: eisdem verbis Christus, animam suam è corpore egredientem inexpugnabili Dei presidio committit. Nec verisimile est quod quidam conjecim, nominatim Dionysius Richelius, Christum, præcedentia omnia filius psalmi, submissior voce apud se recitasse: *in manus enim tu dixerat: Consummatum est, subiect: In manus, et inclinato capite emisit spiritum*, quod ex Joanne intelligitur; q. d.: Quandòquidem, Pater, omnia jam consummata sunt, quod unum restat, in manus tuas commendo spiritum meum et morior.

COMMENDO. SYRUS pono. Græcè *ferè* est, *παράδοσκα*, *commendabo*, deponam. In psalmo quoque tam Græcè quam Hebræicè futurum est *παράδοσκα*, *aphikid*; que

PATER, quæ vox est intimi amoris, et conjunctionis et fiducia, in MANUS TUAS, id est, tibi, seu in manus providentiæ, potentie et bonitatis tuæ, COMMENDO SPIRITUM MEUM, id est, animam meam, jamjam separandam è corpore, depono, ut eam excipias, custodias, et veluti depositum suo tempore reddas. Unde Theophyl. in Matth., Ambr. ibid. et alii notant significationem

duae voces, Hebraica et Graeca, ejusdem rei significationis: significant commendare simpliciter, aliquid scilicet curae alieuius committere: significant quoque ita commendare, ut commendatur depositum, bona fide servandum ac suo reddendum tempore. Tria igitur quaedam Jesus hoc verbo dat intelligenda: Primum, quod spiritum, quem à Patre acceperat, Patri reddat: omnia enim sua Patri attribuit, à quo acceperat et naturam divinam. Secundum, quod humanus spiritus è corpore egressus, regionem ignotam ingrediatur, ac proinde periculis possit esse obnoxius, ne erret aut incurrat mala, custodem autem et servatorem Deo meliorem nequeat habere; illi itaque spiritum suum commendat excipiendum, servandum et duendum in viam rectam, ita ut felicitat obeat ea quae à corpore separatas obtineat. Quamvis enim ipse spiritui suo è corpore egresso non timeret ab illis periculis, quae à malis spiritibus aut undecumque accidere possent, praesertim cum divina ipsius natura nequaquam separanda esset à spiritu ipsius; tamen ut gratiae esse doceret, quod spiritus seu anima ipsius ab omnibus periculis esset immunis, et perpetuà Dei praesentiâ, custodiâ, adeoque unione frueretur, orat ut egressum è corpore excipiat et servet Pater, id est, cum gratiarum actione ac laude securè eum Patri committit: eò magis quod nos instruere velit, ut morturi hoc modo oremus, quorum spiritus egressi corporibus, nisi à Dei misericordiâ excipiantur et serventur, errent necesse est in regionibus nabrae mortis, et à malis qui illic regnant spiritibus abripiantur in tartara. Tertio ac postremo significat hoc verbo Jesus, quod brevi repetiturus sit spiritum suum à Deo Patre, quippe quem deponat in paternas manus, et depositi instar commendat suo tempore restituendi. Quam ad rem optimè convenit manuum metaphora: nam cui aliquid commendamus servandum nobisque reddendum, illud ei in manus assignamus et tradimus. *Insimat*, inquit Theophylactus scribens in Matthaeum, se illam iterum repetituram: *depositum enim et commendatum iterum assumitur*; et in hunc locum: *Depositum*, ait, *mortem nominavit, tanquam iterum recepturam animam*. Ambrosius quoque in hunc locum: *Bene commendatur spiritus qui servatur: ergo enim commendatur utique non amittitur: bonum ergo pignus est spiritus, bonum depositum*. Committit itaque Patri servandum spiritum, interea dum triduum proximum agatur, orans ut à triduo ipsi restituit eum Pater, et corpori iterum jungat. Quà oratione effectum est, quod praenotat psalm. 15, v. 10, ut non deliquerit Pater animam Filii sui in inferno, nec permisit Sanctum suum videre corruptionem. Dat ergo inter caetera Jesus hic intelligendum, quod saepe

depositi in verbo tam Graeco quam Latino, quod proprie etiam voce Hebraica, Psal. 50, v. 6, significatur, unde haec verba Christi sumpta sunt. Porro tam Hebraice quam Graeco est futurum, *commendabo*, id est, iamjam spiritum meum deponam, et sic verba continent praedictionem rei statim futurae, sic tamen ut simul praesentem supplicationem involvant. Hoc au-

aliàs discretè declaraverat, se brevi resurrecturum; quemadmodum etiam praedicit, quod non est alterius alienus hominis, se spiritum meo exhalaturum. Nam sive praesenti tempore legas *commendo*, sive futuro *commendabo*, idem unum significatur, quod iamjam exhalandum spiritum, priusquam egrediar, Patri commendet; quae interpretatio non tam ex vi verborum accipitur, quam ex eo quod res ipsa mox subsequatur, quod hoc dicto statim expièret. Erat in hac commendatione aliquid praesens, supplicatio, inquam, et praedictio; erat aliquid futurum, sed mox spiritus depositio seu traditio.

SPERATUR MECUM, animam meam, quam è corpore meo emitto. Augustinus, libri de Trinitate et Unitate, cap. 7: *Humamm*, inquit, *spiritum intelligimus Filium commendasse Patri, quod est anima*. Secundum carnem, ait Christus, nihil in te Pater auxilii jam sentio; non tamen id obstabit, quod minis animam meam, quae carnem relinquit, in manus tuas deponam, et securè recumbam in absconditiâ custodiâ bonitatis tuae; quâ futurum sit, ut animâ et carne rursus conjunctis, brevi feliciter beatèque resurgam. Porro voluit Dominus Jesus piè moriendi exemplum hic nobis relinquere, ne ut bestiae aut ut homines athei moriamur; sed persuasi animam nobis esse immortalem, quae victura sit etiam mortuo corpore, commendemus eam Dei benignitati, ut servetur, cum à malis spiritibus, tum à supplicis futuri seculi, et tandem aliquando corpori beatè restituitur. Neque exemplum tantum Dominus hic nobis relinquit, verum etiam, cum suâ animâ seu spiritu, eorum omnium spiritus Patris manibus commendat, pro quibus mortem oppetit; omnium fidelium animas, quas ut spolia ex hostibus accepta ducit suas, uno quasi fasciculo complexus, paternae committit curae, ut simul cum suâ serventur, et egressae corporibus reetâ ascendant in manus Patris ad beatam visionem Dei, quas antea consueverat infernus retinere. *Tradidit animam suam manibus Genitoris*, inquit Cyrillus, lib. 11 in Joannem, cap. 56, « ut ab illâ et per illam facta initio, certam è huius rei spem habeamus, firmiter credentes in manibus Dei nos post mortem futuros ». Sic et Victor Antiochenus, Marcum tractans: *Hæc quoque Christi commendatio in animarum nostrarum commodum cedebat, quippe quas ille à corpore quod inhabitaverat absolutas, quasi quoddam depositum, in Dei viventis manus eâ oratione tradebat*. Postremo Euthymius in hunc locum: *Et hoc nobis efficit Dominus, ait, ne deinceps iustorum animæ descenderent in infernum, sed magis ad Deum ascenderent*.

ET HÆC DICENS, MOX UT HO DICERAT. SYRUS: *Hoc dicit et finit, scilicet vitam, EXPIAVIT. Fecit quod*

tem piè moriendi exemplum Christus præbere voluit, ut credentes spiritum nostrum esse immortalem, eum quasi depositum quodam resurrectionis beneficio commendandum, ejus manibus, id est, curae, custodie, defensionis contra malignos spiritus cum fiducia deponamus; de quo Cyrill. lib. 12 in Joan., c. 56, et lib. 2 ad Reginas.

dixerat, deposuit spiritum in manus Patris. Ita apparet certissimo argumento ipsum esse Filium Patris invocati, et spiritum ipsius à Patre fuisse susceptum, quod res juxta orationis sententiam eveniret. *Cum enim dixisset*, quod habet Euthymius Matthaeum enarrans, *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum, tunc demum morti permisit ut ad se accederet*.

VERS. 47. — VIDENS, considerans. QUOD FACTUM FUERAT, singulare loco pluralis, quae facta fuerant, sicut exponitur versu proximo. Quare et Augustinus, lib. 5 de Cons., cap. 20, dicit, Lucam his verbis, quod factum fuerat, includere omnia quae in illâ horâ mirabiliter facta fuerant; signanter, haud dubium, ea quae ipse commemoraverat solem obscuratum, et clamorem orationemque morientis Jesu, quod cum libertate, ut inquit Euthymius, *Deum Patrem vocasset, et in manus ejus spiritum suum commendare se testatus esset, ac paulo post expirasset*.

GLORIFICAVIT DEUM, agnovit et confessus est veritatem, dixit quod res erat, nam veritatis confessio, Dei gloria est, qui est prima veritas. Sic Jos. 7, v. 19, et Joan. 9, v. 24: *Da gloriam Deo*, id est, fateere veritatem.

JUSTUS, id est, innocens, erat, præter meritum interfectus est. Judæi cum occisum voluerunt, tanquam impostorem, quia Filium Dei se dixit, sed injuste, nam veracem et justum fuisse virum Deus ipse testatus est. Lucas narrat Jesum à centurione declaratum esse innocentem: priores evangelistae referunt causam eo quod dixerit esse innocentem, quia verè Filius Dei fuerit, tametsi eam ob causam, quia id dixerat, Judæi eum interficere curassent. Utrumque ergo centurio dixit, et quod justus esset Jesus, et quod Filius Dei; quae prior expositio est D. Augustini, lib. 5 de Cons. Evang., cap. 20; adeoque hoc ex illo ratiocinando intulit.

VERS. 48. — *Et omnis turba eorum qui simul aderant*, omnes qui ex more venerant ad supplicii spectaculum; quos solito plures fuisse constat, partim ex eo quod fuerit dies paschae, quo omnes undequaque Judæi conveniant Jerosolymam, partim ex celebritate nominis Jesu; alios enim odium, alios studium Jesu, alios claritas nominis ejus attraxit.

AD SPECTACULUM ISTUD, Jesu crucem patientis; nam et Jesus spectaculum factus fuit mundo et angelis et hominibus, 1 Cor. 4, v. 9.

VERS. 47. — VIDENS AUTEM CENTURIO QUOD FACTUM FUERAT, id est, quae fiebant, ut est versu seq. Unde, Math. 27, versu 54, habetur: *Viso terræ motu et his quae fiebant*; inter quae praecipue erat id quod Marcus expressè notat, quia sic clamans expirasset, id est, quod post tantum clamorem, statim expirasset. Hoc enim signum erat cum non necessitate, sed propria voluntate animam deponere, sicut hoc praedixerat Joan. 10, versu 18. Unde etiam Plato res ista, Marc. 15, miraculo fuit, ut observant Augustinus, 4 de Trinitate, cap. 15. GLORIFICAVIT DEUM, confitendo id quod res erat (Deus enim veritas est, et idè confessio veritatis, maxime si fiat amore veritatis, quaedam Dei

ET VIDEBANT QUAE FIEBANT, quae facta fuerant, scilicet deliquim solis, terræ motum, etc.

PERCUTIENTES PECTORA SUA, in signum poenitentiae quod percuteret eos in eadem Jesu consensisse, idque metu vindictae divinae, quam instare ominabatur ex ostentis conspectis. *Tundere pectus* quid est, inquit Augustinus, nisi arguere quod laet in pectore, et evidenti pulsu oculo castigare peccatum? Ergo turbae, pectora tundendo, et peccatum, injustâ innocentis cade, à se suisque principibus, publicè contractum esse agnovērunt, et vindictam sibi suaeque reipublicae ob peccatum illud impendentem deprecari sunt. Sed qui non ultra progressi sunt, nihil illi profuit hic planetus: nam perisque initium seu preparatio fuit melioris poenitentiae, quae perfecta est die Pentecostes proximè subsecuto, quando auditi Petri concione compuncti sunt corde, et dixerunt: *Quid faciemus, viri fratres?* Act. 2, v. 37. Ecce igitur alter fructus orationis mortisque Jesu in vulgo Judaeorum; nam primates petris ipsis duriores permanserunt.

REVERTERANTUR IN CIVITATEM ET HOSPITIA SUA. *Nota* est distantia gentis et gentis, inquit Beda. *Gentiles quippe, moriente Christo, Deum timentes, aperte confessionis voce glorificant*. Judæi percutientes solum pectora, silentes domum redeunt.

VERS. 49. — OMNES, qui aderant; nec enim omnes aderant.

NOTI, familiares, ejus, Jesu; discipuli, consanguinei, amici; nominatim, Maria, mater ejus, et Joannes apostolus, quod constat ex Joan. 19, v. 25. Hoc idè est additum, ut sciamus, licet hic illic fugâ dilapsi essent apostoli, quodam tamen ex eorum caeterorumque discipulorum coetu, retentos à Domino fuisse, ut essent testes oculati eorum quae gereretur, nec solas adfuisse mulieres, quantum ille fuerint majori numero, et viris constantiores.

ET MULIERES, praesertim vero mulieres; nam et illae erant ex notis. Harum tres nominantur à prioribus evangelistis.

HÆC VIDENTES, dum hæc spectarent, Hoc tam ad notos referendum est juxta sensum, quam ad mulieres, tametsi Graeco effertur genere feminino.

VERS. 50. — Er, tunc, simul atque Jesus expirasset, ecce, praeter omnium expectationem.

DECURIO, Boazetis, consiliarius, senator.

BONUS, pius erga Deum, et iustus erga proximos, quod congruit senatori.

GLORIFICATIO EST) DICENS: VERE HIC HOMO JUSTUS ERAT, id est, innocens à calumniis et impactis. Impositum autem et fuerat quam maxime quod blasphemasset asserendo se Filium Dei. Justum ergo latendo, et consequenter veracem, tacite confitetur eum esse verè Filium Dei, sicut Matth. clarè dixit. Quamquam dici possit hanc esse confessionem distinctam ab alterâ.

VERS. 48. — ET OMNIS TURBA PERCUTIENTES PECTORA REVERTERANTUR, in signum poenitentiae, de indignitate tanti factoris concepit. Quid enim tundere pectus, inquit August., nisi arguere, quod laet in pectore, et evidenti pulsu oculo castigare peccatum?

VERS. 54. — NON CONSENSERAT, nec tamen rebus ipsis se opposuerat, quia viderat frustra se id tentatum; ut neque Deus videret Christi mortem impediri.

CONCILIO, quo decreverant Jesum perdere.

ET ACTIBUS, actis quibus procuraverant Jesu cadem.

EORUM, principum Judaeorum, licet fuisset ipse ex eorum numero et concilio. Ex hoc enim loco facile intelligitur Josephum unum fuisse ex senioribus populi et concilio Sanhedrin, et illi etiam concilio interfuisse, quo principes Judaeorum de capiendi ac crucifigendo Jesu deliberaverant; et non visse quidem in sententiam eorum qui Jesum oderant, non tamen palam ausum fuisse profiteri studium animi sui, ob multitudinem et potentiam adversariorum.

AB ARIMATEA, scilicet oriundus. Hoc Syrus habet versus superioris post ea verba: *Qui erat de curia.*

JURÆ. Græcè *Judaeorum*. Rectius Latina et Syriaca editiones, *Judæa*; *Judæa* autem strictè acceptæ, prout distinguitur à Galilæa et Samariâ.

VERS. 52. — ET PETIT, atque obtinuit.

VERS. 53. — EUM, scilicet Jesum. Græcè est *illud*, scilicet corpus.

EXCISO, scilicet è lapide, ut intelligas hoc monumentum, solidum fuisse saxum, non compactile aut struibile, sed excavatum suo loco nativo.

IN QVO NONDUM QUISQVAM POSITUS FUERAT, nullius haecentis corpus sepultum fuerat. *Sicut in Marie virginis utero*, inquit Augustinus Joannem enarrans, *nemo ante illum, nemo post illum conceptus est; ita in hoc monumento, nemo ante illum, nemo post illum sepultus est.*

VERS. 54. — ET SABBATUM, id est, festus sabbati dies ILLUCESCEBAT, id est, incipiebat, proximum erat ut inciperet. Quia dies à solis luce incipere consuevit, et id quidem naturæ ordine, atque idè diem illucescere dicimus cum incipit: hinc sumpta metaphorâ, diem festum sabbati illucescere dicit Evangelista cum incipit, quæquam à vespere, id est, à tenebris non à luce inciperet, ordine à lege præscripto. Sunt qui putent evangelistam respexisse, vel ad stellarum eorum, vel ad lumen lucernarum quæ eâ horâ solerent accendi, unde et Latini id temporis vocant primam facem. Addidit hoc autem evangelista, ut significaret, diei parasceves extremum finem imminuisse, cum

CAPITRE XXIV.

1. Unâ autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ paraverant, aromata.
2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.
3. Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu.
4. Et factum est, dum mente consternate essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.
5. Cum tinerent autem, et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis viventem cum mortuis?

Domini sepeliretur, neque plus temporis fuisse ad sepulturæ officium quam necesse esset; ita ut mulieres, quæ et ipse libenter officium præstiterunt, tempore exclusæ fuerint, finiente nimirum parascève, et sabbato, quo operari non licebat, succedente atque incipiente.

VERS. 55. — STRESCUTEA, funus.

MULIERES, nominatim Maria Magdalene et Maria Jacobi, quas priores evangelistæ exprimitur.

VIDERENT MONUMENTUM, spectârunt monumenti situm et formam tam intus quam foris.

ET QUOMODUM POSITUM ERAT, et quomodo positum seu collocatum in eo esset CORPUS PIES, Jesu. Postquam enim Joseph, sepulturâ perfectâ monumento egressus esset cum suis, concessit mulierum pietati, ut et ipse ingrederentur, viderentque ubi ac quo modo sepultus esset Jesus, et distulit tantisper advolvere saxum ostio monumenti. Mens autem mulierum erat ut et ipse exacto sabbato ungerent Jesum. *Quia religiosæ, inquit Ambrosius, locum diligenter observant, ut unguenta afferant et superfundant.* Et Boda: *Notis Jesu, post depositum ejus corpus, ad sua remaneantibus, sola mulieres quo arctius amabant, funus subsecuta, quomodo poneretur inspicere curabant, ut et tempore congrua minus possent devotiois offerre.*

VERS. 56. — REVERTENTES, reversæ, scilicet domum.

PARAVERUNT, emerunt, inquit Marcus.

AROMATA, siccè contusa, quibus aspergerent corpus adversus fetorem.

UNGUENTA, aromata qualia myrrha, aloë, balsamum, in liquores contusa, quibus oblinirent aut perfunderent corpus contra putrefactionem.

ET, pro, sed, sabbato, quod jam illuxerat, priusquam essent domum reversæ, SILVERUNT, Græcè, quieverunt, nihil egerunt quod ad aromatum et unguentorum apparatus.

SECUNDUM MANDATUM legis, sicut præceptum erat lege, quæ vetabat omne opus in sabbato. Exodi 20, v. 10. Paraverunt aromata, non tamen sabbato, sed scilicet simul atque transisset sabbatum et mandatum cessaret, id est, vespere diei subsequentis: quod intelligendum dat etiam Marcus.

Multa ad hujus capituli enodationem reperire est apud alios evangelistas.

CHAPITRE XXIV.

1. Mais le premier jour de la semaine, ces femmes vinrent au sépulcre de grand matin, et apportèrent les parfums qu'elles avaient préparés.
2. Et elles trouvèrent que la pierre qui était au-devant du sépulcre en avait été ôtée;
3. Et étant entrées, elles ne trouvèrent point le corps du Seigneur Jésus.
4. Ce qui les ayant jetées dans la consternation, deux hommes parurent tout-à-coup devant elles avec des robes éclatantes.
5. Et comme elles étaient saisies de frayeur, et qu'elles tenaient les yeux baissés en terre, ils leur dirent: Pourquoi cherchez-vous parmi les morts celui qui est vivant?

6. Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset,

7. Dicens: Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertia resurgere.

8. Et recordatae sunt verborum ejus.

9. Et regressæ à monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, et cæteris omnibus.

10. Erat autem Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi, et cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

11. Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, verba ista; et non crederant illis.

12. Petrus autem egressus occurrit ad monumentum; et procumbens vidit linteamina sola posita, et abiit, secum mirans quod factum fuerat.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipsâ die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus.

14. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus quæ acciderant.

15. Et factum est, dum fabularentur, et secum quaererent; et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis.

16. Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

17. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes?

18. Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, et non cognovisti quæ facta sunt in illâ his diebus?

19. Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo:

20. Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis, et crucifixerunt eum.

21. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel; et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie quod hæc facta sunt.

22. Sed et mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,

23. Et, non invento corpore ejus, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.

24. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum; et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum verò non invenerunt.

25. Et ipse dixit ad eos: O stulti, et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetae!

26. Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam?

27. Et incipientis à Moysè et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.

28. Et appropinquaverunt castello quò ibant; et ipse se finxit longius ire.

6. Il n'est point ici, mais il est ressuscité. Souvenez-vous de quelle manière il vous a parlé, lorsqu'il était encois en Galilée,

7. Et qu'il disait: Il faut que le Fils de l'homme soit livré entre les mains des pécheurs, qu'il soit crucifié, et qu'il ressuscite le troisième jour.

8. Et elles se ressouvirent en effet des paroles de Jésus.

9. Et étant revenues du sépulcre, elles racontèrent tout ceci aux onze et à tous les autres.

10. Ce fut Marie-Madeleine, Jeanne, Marie, mère de Jacques, et les autres qui étaient avec elles; qui rapportèrent ceci aux apôtres.

11. Mais ils regardèrent comme une rêverie ce qu'elles disaient; et ils ne les crurent point.

12. Néanmoins Pierre se levant courut au sépulcre, et, s'étant baissé pour regarder, il ne vit plus que les linceuls qui étaient par terre, et il s'en revint, admirant en lui-même ce qui était arrivé.

13. Ce jour-là même, deux d'entre eux s'en allaient à un bourg nommé Emmaüs, éloigné de soixante stades de Jerusalem;

14. Et ils parlaient ensemble de tout ce qui s'était passé.

15. Et il arriva que, pendant qu'ils s'entretenaient ainsi, et qu'ils raisonnaient ensemble, Jésus lui-même les joignit et se mit à marcher avec eux;

16. Mais leurs yeux étaient retenus, en sorte qu'ils ne pouvaient le reconnaître.

17. Et il leur dit: De quoi vous entretenez-vous ainsi en marchant, et d'où vient que vous êtes tristes?

18. L'un d'eux, nommé Cleophas, lui répondit: Êtes-vous seul si étranger dans Jerusalem, que vous ne sachiez pas ce qui s'y est passé ces jours-ci?

19. Et quoi? leur dit-il. Ils répondirent: Touchant Jésus de Nazareth, qui a été un prophète puissant en œuvres et en paroles devant Dieu et devant tout le peuple;

20. Et de quelle manière les princes des prêtres et nos sénateurs l'ont livré pour être condamné à mort et l'ont crucifié.

21. Cependant nous espérons que ce serait lui qui rachèterait Israël; et après tout cela néanmoins voici le troisième jour que ces choses se sont passées.

22. Il est vrai que quelques femmes de celles qui étaient avec nous, nous ont effrayés, car ayant été dès le grand matin à son sépulcre,

23. Et n'y ayant point trouvé son corps, elles sont venues dire qu'elles ont vu même des anges qui disent qu'il est vivant.

24. Et quelques-uns des nôtres, ayant aussi été au sépulcre, ont trouvé toutes choses comme les femmes les leur avaient rapportées; mais pour lui, fils né l'ont point trouvé.

25. O insensés! leur dit alors Jésus, dont le cœur est tardif à croire tout ce que les prophètes ont dit!

26. Ne fallait-il pas que le Christ souffrit tous ces maux, et qu'il entrât ainsi dans sa gloire?

27. Ensuite commençant par Moïse, et parcourant tous les prophètes, il leur expliquait tout ce qui avait été dit de lui dans toutes les Ecritures.

28. Et comme ils approchèrent du bourg où ils allaient, il fit semblant d'aller plus loin.